

Nové nálezy růže galské (*Rosa gallica*) na Vsetínsku (Česká republika) New finds of *Rosa gallica* in the Vsetín District, NE Moravia (Czech Republic)

Jana Tkáčiková

Muzeum Beskyd Frýdek-Místek, Hluboká 66, CZ-738 01 Frýdek-Místek; e-mail: jana.tkacikova@muzeumbeskyd.com
 <https://orcid.org/0009-0002-9843-1871>

Keywords: flora, Moravia, threatened species, Vsetín region

Klíčová slova: flóra, Morava, ohrožené druhy, Vsetínsko

ABSTRACT

This paper presents new records of *Rosa gallica* from the Vsetín District, West Carpathians, Czech Republic. They represent the first record for grid square 6573d and a new locality for grid square 6673b. This threatened species was found at two sites, growing in dry, sunny places in grassland vegetation of the *Arrhenatherion elatioris* and *Trifolion medii* alliances.

ABSTRAKT

Tento příspěvek představuje nové záznamy růže galské (*Rosa gallica*) z okresu Vsetín, Západní Karpaty, Česká republika. Představují první záznamy pro čtverec síťového mapování 6573d a novou lokalitu pro čtverec 6673b. Tento ohrožený druh byl nalezen na dvou lokalitách, rostl na suchých, slunných místech v travnaté vegetaci svazů *Arrhenatherion elatioris* a *Trifolion medii*.

ÚVOD

Růže galská (*Rosa gallica*) je charakteristická zejména tvorbou řídkých polykormonů s podzemními výhony stonkového charakteru o délce až 4 m. Typické jsou tenké větve, v průměru nanejvýš 5 mm silné, ostnité, kdy ostny jsou přímé, promísené s jehlicovitými ostenci, štětinami a stopkatými žlázkami. Na mladých výhonech

nebo ve vrcholových částech větví jsou nápadně prosvítavě červené (VĚTVIČKA 1995). Pro růži galskou jsou charakteristické velké květy (největší z evropských růží), dosahující v průměru 5 až 6 (zřídka 10) cm, které zpravidla vyrůstají jednotlivě. Květy intenzivně voní. Podrobný morfologický popis včetně méně často se vyskytujících morfologických odchylek je zpracován v Květeně České republiky (VĚTVIČKA 1995).

Dle ekologických indikačních hodnot (ELLENBERG et al. 1991; CHYTRÝ et al. 2018) má tento druh hodnotu pro teplotu vyjádřenou číslem 7 (z rozmezí na stupnici od 1 do 9), což představuje indikátor subxerothermních stanovišť, jedná se o druh vyskytující se nejčastěji v relativně teplých nížinách a pahorkatinách. Růže galská osídluje suchá a výslunná místa, meze, náspy, zářezy cest a hráze, pastviny, travnatá místa lesostepního charakteru, lesní lemy, skalní výchozy apod. V České republice roste dosti hojně v nižších polohách v teplých oblastech, roztroušeně zasahuje do mezofytika. Pravděpodobně chybí v řadě území na západě a severu Čech (VĚTVIČKA 1995).

Vazba na klimaticky teplá území termofytika a navazujícího mezofytika je dobře patrná na mapách rozšíření, které byly opakovaně pro tento druh zpracovány, a to jak pro bývalé Československo (tj. pro celou Českou republiku a Slovensko) a Polsko (KLÁŠTERSKÝ & BROWICZ 1964), tak také pro regionální menší územní celky, např. také Zlínsko a Vsetínsko (POSPÍŠIL 1962). Aktuálně zpracoval rozšíření *Rosa gallica* pro Českou republiku R. Řepka a P. Maděra (in KAPLAN et al. 2023), výše zmíněná ekologická vazba je i zde patrná, druh osídluje zejména suchá, osluněná místa a těžiště výskytu je v nižších polohách. Výškovému maximu se blíží údaj o nadmořské výšce 600 m, které druh dosahuje u města Vsetín na východní Moravě (cf. VĚTVIČKA 1995).

Růže galská dobře snáší sečení i vypalování a nevyžaduje žádná speciální opatření, přesto v posledních 60 letech výrazně ustoupila především kvůli intenzivní zemědělské velkovýrobě (zcelení honů, rušení mezí; VĚTVIČKA 1995). Úbytek lokalit je uveden i v posledním zpracování Klíče ke květeně České republiky, kde autoři uvádí: kdysi roztroušeně, místy i hojně, nyní výrazně ustoupila až místy vymizela (VĚTVIČKA & KIRCHNER in KAPLAN et al. 2019). Pokles výskytů je patrný také v aktuálně zpracovaném rozšíření (KAPLAN et al. 2023) a zdůvodněn intenzifikací zemědělství, přímým ničením stanovišť a celkovou eutrofizací krajiny a následnou sukcesí konkurenčně silnějšími druhy.

Růže galská patří mezi ohrožené druhy naší květeny, zařazena je do kategorie VU (vulnerable) dle kategorie IUCN a kategorie ohrožené druhy C3 (GRULICH 2017).

METODIKA

V průběhu projektu Sít'ové mapování cévnatých rostlin v okrese Vsetín mimo Chráněnou krajinnou oblast (CHKO) Beskydy (TKÁČIKOVÁ 2022, 2023) byly nalezeny dvě nové lokality teplomilné růže galské (*Rosa gallica*). Kromě soupisu všech taxonů cévnatých rostlin formou tzv. škrtačího seznamu, byly na nových lokalitách s nálezy *Rosa gallica* zapsány také fytocenologické snímky. Jména cévnatých rostlin se řídí druhým vydáním Klíče ke květeně České republiky (KAPLAN et al. 2019). Fytocenologické zápisy byly zhotoveny pomocí klasické metody curyšsko-montpeliérské školy (MORAVEC 1994). Pro pokryvnosti jednotlivých druhů byla použita modifikovaná Braun-Blanquetova stupnice (MAAREL VAN DER 1979). Jména syntaxonů se řídí monografií Vegetace České republiky (CHYTRÝ 2007). Herbářové doklady jsou uloženy v herbáři Muzea Beskyd ve Frýdku-Místku (FMM). Fytocenologické snímky jsou v České národní fytocenologické databázi (ČNFD; CHYTRÝ & RAFAJOVÁ 2003).

VÝSLEDKY

Růže galská byla nově nalezena na dvou výslunných suchých místech v katastru obce Mikulůvka a Jablůnka v okrese Vsetín. Na první lokalitě v Mikulůvce se jedná o nepravidelně kosený travnatý lem (Obr. 1), do kterého invaduje konkurenčně silný druh ovsík vyvýšený (*Arrhenatherum elatius*) a celkově je porost obohacen

o živiny z navazující intenzivně obhospodařované louky a pastviny. Dochází tak k zahuštění porostu trav a zástinu *Rosa gallica*, což se zde projevuje absencí kvetení nejvíce zastíněných jedinců *Rosa gallica* (Obr. 2). Je pravděpodobné, že růže galská zde roste již řadu let (možná i desetiletí), ale unikala pozornosti zejména z důvodu časného a častého kosení porostů. Tento stav byl patrný i v roce 2023, kdy mikrolokalita 2 u cesty vedoucí na hřbitov byla intenzivně posečena a zaznamenán byl pouze jediný nepokosený prýt chráněný břízou (Obr. 3). Z tohoto důvodu zde nebyl zapsán fytocenologický snímek. Další nalezená lokalita v remízku v obci Jablůnka představuje typické stanoviště růže galské. Jedná se o výslunný lem a rozvolněný osluněný podrost remízku s vegetací svazu *Trifolion medii*. Také zde byly pozorovány jak kvetoucí prýty, tak prýty sterilní na místech s největším zástinem. Vzhledem k tvorbě podzemních výhonů je obtížné určit počet jedinců, je možné, že se v Jablůnce jedná o jediný polykormon. Na lokalitě v Mikulůvce pak rostou minimálně dva polykormony oddělené asfaltovou cestou.

PŘEHLED NÁLEZŮ

80a. Vsetínská kotlina (6573d), Mikulůvka, distr. Vsetín: výslunný travnatý lem podél hřbitovní zdi a podél cesty vedoucí ke hřbitovu, asi 300 m SZ od evangelického kostela v obci, 365 m n. m., 21. VI. 2023 leg., det. et photo J. Tkáčiková.

mikrolokalita 1: u hřbitovní zdi, rozvolněný porost na ploše 1 × 1 m, 49°24'54,3"N, 17°55'09,2"E;

mikrolokalita 2: u cesty vedoucí ke hřbitovu, řídký porost na ploše 1 × 3 m, 49°24'52,2"N, 17°55'10,8"E.

Snímek 1. (596 085): plocha 1 m², sklon 5°, průměrná výška porostu 30 cm, E_{celk.} (90 %), 21. VI. 2023, Jana Tkáčiková.

E₁ (90 %): *Rosa gallica* 3, *Arrhenatherum elatius* 2a, *Trifolium medium* 2a, *Anthoxanthum odoratum* +, *Calamagrostis epigejos* +, *Festuca rubra* +, *Galium album* agg. +, *Phleum pratense* +, *Poa pratensis* +, *Sedum sexangulare* +, *Veronica chamaedrys* +, *Vicia cracca* +, *Betula pendula* juv. r, *Equisetum arvense* r. – E₀ (do 5 %): *Oxyrrhynchium hians* 1.

80a. Vsetínská kotlina (6673b), Jablůnka, distr. Vsetín: malý dubohabrový remízek v kosené louce, asi 1,1 km VSV od evangelického kostela v obci, na okraji remízku i v podrostu remízku rozvolněný porost na ploše

Obr. 1. Růže galská (*Rosa gallica*) na lokalitě Mikulůvka, mikrolokalita 1. Bohatě kvetoucí polykormon, 21. VI. 2023. Foto: Jana Tkáčiková.
Fig. 1. *Rosa gallica* at the locality of Mikulůvka, micro-locality 1. Profusely flowering polycormon, 21 June 2019. Photo by Jana Tkáčiková.

cca 3 × 3 m, 49°23'02,6"N, 17°57'54,2"E, 450 m n. m., 13. VII. 2022, leg. et det. J. Tkáčiková.

Snímek 2. (596 086): plocha 2 m², sklon 10°, průměrná výška porostu 20 cm, E_{celk.} (60 %), 13. VII. 2022, Jana Tkáčiková.

E₁ (60 %): *Rosa gallica* 2b, *Brachypodium pinnatum* 2a, *Agrostis capillaris* 1, *Calamagrostis epigejos* 1, *Clinopodium vulgare* 1, *Anthoxanthum odoratum* +, *Hieracium murorum* +, *Hypericum perforatum* +, *Melampyrum nemorosum* +, *Veronica officinalis* +, *Leucanthemum vulgare* agg. +, *Poa pratensis* +, *Veronica serpyllifolia* +, *Ajuga reptans* r, *Achillea millefolium* r, *Campanula patula* r, *Carpinus betulus* juv. +, *Dactylis glomerata* r, *Prunella vulgaris* r, *Quercus* sp. juv. r, *Rumex acetosa* r, *Urtica dioica* r. – E₀ (5 %): *Rhytidadelphus squarrosus* 1, *Brachythecium rutabulum* +.

DISKUSE

Dvě nově nalezené lokality *Rosa gallica* doplňují aktuální mapu rozšíření tohoto teplomilného druhu (cf. KAPLAN et al. 2023). Lokalita v Mikulůvce představuje první údaj pro mapovací čtverec 6573d a nález v Jablůnce představuje novou lokalitu pro čtverec 6673b, ze kterého je druh již uváděn (např. KOUTECKÝ et al. 2009). Rozšíření teplomilných druhů, včetně druhu *Rosa gallica*, byla na Vsetínsku zejména v minulosti věnována zvýšená pozornost. Souvisí to zejména se snahou o objasnění migračních cest termofilních a xerothermních druhů rostlin a zdůvodnění jejich výskytu v oblasti severovýchodní Moravy (cf. PODPĚRA 1911; ŘÍČAN 1926, 1927; POSPÍŠIL 1962). Růži galskou na Vsetínsku zmiňuje na konci 19. století Bubela (TKÁČIKOVÁ 2015) a to pouze ze tří lokalit z blízkého okolí Vsetína a výskyt na těchto lokalitách charakterizuje jako hojný. Rozšíření v okolí Vsetína a severně pouze po Ratiboř uvádí i ŘÍČAN (1936), který rozšíření termofytů věnovat zvýšenou pozornost. ŘÍČAN

Obr. 2. Sterilní prýty růže galské (*Rosa gallica*) zastíněné travním porostem, 21. VI. 2023. Foto: Jana Tkáčiková.
 Fig. 2. Sterile shoots of *Rosa gallica* shaded by grass, 21 June 2019. Photo by Jana Tkáčiková.

(1926) uvádí: „údolí Bečvy není příznivo postupu rostlinstva teplomilného, ale přece nalezneme dosti druhů teplomilných, které se tu pevně usadily, ano některé pronikly až do hořejšího údolí nad Vsetín.“ V další práci uvádí ŘÍČAN (1927), že druhy teplomilné pronikají na Vsetínsko ze střední Moravy údolím Bečvy. Říčan tedy předpokládal, že nejvíce termofytů, které na Vsetínsku rostou, se sem rozšířilo ze střední Moravy proti proudu toku řeky Bečvy. POSPÍŠIL (1962) ale konstatuje, že množství teplomilných druhů, které se vyskytují nejvíce v okolí Vsetína, ubývá směrem k severu, tedy po proudu Bečvy a jen minimum z těchto druhů dosahuje severně po Valašské Meziříčí. Pravděpodobnější je tedy předpoklad, že teplomilné druhy vázané na travino-bylinná společenstva se šířily na Vsetínsko v důsledku kolonizační činnosti člověka asi od 13. století ze západu povodím říčky Dřevnice (POSPÍŠIL 1962). Dle Pospíšila šíření teplomilných druhů dosáhlo vrcholu kolem roku 1860 a nyní je lidskou činností zpomalováno až zastaveno (POSPÍŠIL 1962). Zde uvedené dvě nově nalezené

lokality dokládají, že teplomilná *Rosa gallica* je schopna se i v současnosti šířit na nové lokality a/nebo dlouhodobě přežívat na lokalitě pod silným disturbančním tlakem v podobě časně termínovaného a častého kosení. Rozšíření vybrané skupiny teplomilných druhů rostlin na Vsetínsku se aktuálně zpracovává jako jeden z výstupů dlouhodobého projektu mapování cévnatých rostlin v okrese Vsetín (TKÁČIKOVÁ 2023). Z předběžného zpracování výsledků vyplývá, že proces šíření teplomilných prvků květeny (nejen druhu *Rosa gallica*) na Vsetínsku v posledním desetiletí opět probíhá.

ZÁVĚR

V roce 2022 a 2023 byly nalezeny v severní polovině okresu Vsetín dvě nové lokality teplomilné a suchomilné růže galské (*Rosa gallica*). Druh roste ve vegetaci svazu *Arrhenatherion elatioris* a svazu *Trifolion medii*. Jedná se o první údaj pro čtverec síťového mapování

Obr. 3. Růže galská (*Rosa gallica*) na lokalitě Mikulůvka, mikrolokalita 2. Jediná kvetoucí rostlina chráněná před pokosením břízou bělokrou (Betula pendula), 21. VI. 2023. Foto: Jana Tkáčiková.

Fig. 3. *Rosa gallica* at the locality of Mikulůvka, micro-locality 2. The only flowering plant protected from being mown by silver birch (*Betula pendula*), 21 June 2019. Photo by Jana Tkáčiková.

6573d a novou lokalitu pro čtverec 6673b, ze kterého je druh již uváděn. Růže galská je zařazena mezi ohrožené taxony a v posledních letech výrazně ubylo jejích lokalit. Zároveň je však tento druh schopen se šířit na nové lokality nebo dlouhodobě přežívat na lokalitách pod silným disturbančním tlakem – časně termínované a časté sečení, což dokládají i tyto dva nové nálezy.

LITERATURA

- ELLENBERG H., WEBER H. E., DÜLL R., WIRTH V., WERNER W. & PAULISSEN D. (1991): Zeigerwerte von Pflanzen in Mitteleuropa. *Scripta Geobotanica*, 18: 1–248.
- GRULICH V. (2017): Červený seznam cévnatých rostlin ČR. In: GRULICH V. & CHOBOT K. (eds): Červený seznam ohrožených druhů České republiky. Cévnaté rostliny. *Příroda*, 35: 75–132.
- CHYTRÝ M. (ed.) (2007): *Vegetace České republiky 1. Travná a keřková vegetace / Vegetation of the Czech Republic 1. Grassland and Heathland Vegetation*. Academia, Praha, 525 pp.
- CHYTRÝ M. & RAFAJOVÁ M. (2003): Czech National Phytosociological Database: basic statistics of the available vegetation-plot data. *Preslia*, 75: 1–15.

- CHYTRÝ M., TICHÝ L., DŘEVOJAN P., SÁDLO J. & ZELENÝ D. (2018): Ellenberg-type indicator values for the Czech flora. *Preslia*, 90: 83–103.
- KAPLAN Z., DANIHELKA J., CHRTEK J. JUN., KIRSCHNER J., KUBÁT K., ŠTECH M. & ŠTĚPÁNEK J. (eds) (2019): *Klíč ke květeně České republiky*. Ed. 2. Academia, Praha, 1168 pp.
- KAPLAN Z., DANIHELKA J., ŠUMBEROVÁ K., PRANČL J., VELEBIL J., DŘEVOJAN P., DUCHÁČEK M., BUSINSKÝ R., ŘEPKA R., MADĚRA P., GALUŠKOVÁ H., WILD J. & BRŮNA J. (2023): Distributions of vascular plants in the Czech Republic. Part 12. *Preslia*, 95: 1–118.
- KLÁŠTERSKÝ I. & BROWICZ K. (1964): *Rosa gallica* L. v Československu a Polsku. *Preslia*, 36: 185–192.
- KOUTECKÝ P., POPELÁŘOVÁ M., LUSTYK P., DANČÁK M., TKÁČIKOVÁ J. & HLISNIKOVSKÝ D. (2009): Výsledky floristického kurzu České botanické společnosti ve Vsetíně (29. června – 5. července 2008). *Zprávy České botanické společnosti*, 44, Příloha 2009/1: 1–106.
- MAAREL E. VAN DER (1979): Transformation of cover-abundance values in phytosociology and its effects on community similarity. *Vegetatio*, 39: 97–114.
- MORAVEC J. et al. (1994): *Fytocenologie*. Academia, Praha, 403 pp.
- PODPĚRA J. (1911): Květena Hané: základy zeměpisného rozšíření rostlinstva na Horním úvalu moravském. Komise pro přírodovědné prozkoumání Moravy, Brno, 355 pp.
- POSPÍŠIL V. (1962): Jak pronikaly termofyty do nitra severozápadních Karpat. *Časopis Moravského Musea Brno, Vědy přírodní*, 47: 69–103.
- ŘIČAN G. (1926): *Cirsium acaule* na Moravě. *Vědy Přírodní*, 7: 294–299.
- ŘIČAN G. (1927): Květena Makyt v Moravských Karpatech. *Sborník Klubu přírodovědeckého v Brně*, 9 (1926): 34–44.
- ŘIČAN G. (1936): Květena okresu Vsetínského a Valašskomeziříčského. – Ms., 79 pp. [Depon. in: Muzeum regionu Valašsko].
- SKALICKÝ V. (1988): Regionálně fytogeografické členění. Pp. 103–121. In: HEJNÝ S. & SLAVÍK B. (eds): Květena Československé socialistické republiky 1, Academia, Praha, 560 pp.
- TKÁČIKOVÁ J. (ed.) (2015): Rukopisy vsetínského botanika Jana Bubely. *Sborník Muzejní společnosti ve Valašském Meziříčí*, 20: 1–368.
- TKÁČIKOVÁ J. (2022): Síťové mapování cévnatých rostlin v okrese Vsetín mimo CHKO Beskydy v roce 2022. *Acta Carpathica Occidentalis*, 13: 101–103.
- TKÁČIKOVÁ J. (2023): Síťové mapování cévnatých rostlin v okrese Vsetín mimo CHKO Beskydy v roce 2023. *Acta Carpathica Occidentalis*, 14: 157–159.
- VĚTVIČKA V. & KIRSCHNER J. (2019): *Rosa L. – růže*. Pp. 489–496. In: KAPLAN Z., DANIHELKA J., CHRTEK J. JUN., KIRSCHNER J., KUBÁT K., ŠTECH M. & ŠTĚPÁNEK J. (eds): *Klíč ke květeně České republiky*. Ed. 2. Academia, Praha, 1168 pp.
- VĚTVIČKA V. (1995): *Rosa L. – růže*. Pp. 206–233. In: SLAVÍK B., SMEJKAL M., DVOŘÁKOVÁ M. & GRULICH V. (eds): Květena České republiky 4. Academia, Praha, 530 pp.